

Kongregácia pre Boží kult

PASCHALIS SOLLEMNITATIS

O príprave a slávení veľkonočných sviatkov

16. januára 1988

Notitiae 24 (1988) 81-107

Slovenský text pripravený a uverejnený Slovenskou liturgickou komisiou v Liturgickej prílohe diecéznych obežníkov II/1988.

ÚVOD

1. Obrady Veľkej noci a celého Svätého týždňa, ktoré obnovil po prvý raz Pius XII. v rokoch 1951 a 1955, všetky cirkvi rímskeho obradu prijali, dá sa povedať, s radosťou.¹

Druhý vatikánsky koncil najmä vo svojej konštitúcii O posvätnnej liturgii viackrát na základe tradície zdôraznil ústredné postavenie Kristovho veľkonočného tajomstva a pripomenul, že práve z neho odvodzujú svoju silu všetky sviatosti a sväteniny.²

2. Ako sa týždeň začína a vrcholí slávením nedele, ktorá má vždy veľkonočný ráz, tak vrchol celého liturgického roka žiari v posvätnom Veľkonočnom trojdní umučenia a zmŕtvychvstania Pána³ — prípravou naň je Pôstne obdobie a rozširuje sa s radosťou na celý okruh päťdesiatich dní.

3. V mnohých častiach kresťanského sveta si veriaci spolu so svojimi duchovnými pastiermi tieto obrady neobyčajne vážia a zúčastňujú sa na nich s ozajstných duchovným úžitkom.

V niektorých krajinách však postupne začala chladnúť prvotná horlivosť a zápal, s akými spočiatku prijali obnovu Veľkonočnej vigílie. Niekde dokonca ani nechápu jej význam až tak, že ju pokladajú len za obyčajnú večernú omšu a slávia ju ako omšu nedele, anticipovanú v sobotu večer.

Inde zas nedodržiavajú primeraný čas slávania posvätného trojdnia. Navyše často dávajú na výhodný čas rozličné pobožnosti a ľudové nábožné cvičenia, takže veriaci sa vo väčšom počte zúčastňujú na nich, a nie na liturgických sláveniach.

Nepochybne takéto odchýlky pochádzajú predovšetkým z doterajšieho nedostatočného poučenia kňazov a veriacich o význame veľkonočného tajomstva ako centra liturgického roka a kresťanského života.⁴

4. Ďalšou prekážkou, pre ktorú sa veriaci nezúčastňujú na samých sláveniach, je, že sa na mnohých miestach s Veľkým týždňom prekrýva pracovné voľno, a v neposlednom rade zmýšľanie modernej spoločnosti.

5. Kongregácia pre bohoslužbu na základe získaných skúseností pokladá za potrebné pripomenúť niektoré náukové a pastoračné zásady ako aj rozmanité ustanovenia týkajúce sa Veľkého týždňa. To, čo sa v liturgických knihách uvádza na Pôstne obdobie, Veľký týždeň, Veľkonočné trojdnie a celé Veľkonočné obdobie, platí naďalej, ak sa v tomto dokumente nehovorí inak.

Tento dokument celou svojou váhou znova zdôrazňuje všetky predpisy, aby sa veľké tajomstvá vykúpenia slávil čo najlepšie a aby sa veriaci mohli na nich zúčastňovať s väčším úžitkom.⁵

I

PÔSTNE OBDOBIE

6. „Každoročný priebeh Pôstneho obdobia je milostivý čas, v ktorom sa vystupuje na svätý vrch Veľkej noci.

Veď Pôstne obdobie svojou dvojakou povahou pripravuje katechumenov i veriacich na slávenie veľkonočného tajomstva. Katechumeni sa vyvolením a skúškami, ako aj katechézou privádzajú k sviatostiam kresťanského zasvätenia; veriaci sa zas častejším počúvaním Božieho slova, vrúcnejšou modlitbou a konaním pokánia pripravujú na obnovenie krstných sľubov.“⁶

a) Pôstne obdobie a kresťanské zasvätenie

7. Celé kresťanské zasvätenie má veľkonočný ráz, pretože je naozaj prvou sviatostnou účasťou na Kristovej smrti a zmŕtvychvstaní. Preto má Pôstne obdobie ako čas očisťovania a osvietenia znova nadobudnúť plný význam najmä prostredníctvom skrutínií a odovzdaní. Za najvhodnejší čas na slávenie sviatostí zasvätenia treba pokladať samu Veľkonočnú vigíliu.⁷

8. Cirkevné spoločenstvá, ktoré nemajú katechumenov, nech sa nezabudnúť modliť za tých, čo inde v najbližšiu Veľkonočnú vigíliu prijímú sviatosti kresťanského zasvätenia. Duchovní pastieri by mali veriacim vysvetliť, aký veľký význam má pre zveľadenie ich duchovného života vyznanie krstnej viery, na obnovenie ktorého sami budú pozvaní v tej istej vigílii „po skončení štyridsaťdennej veľkonočnej prípravy.“⁸

9. Pôst má byť obdobím katechézy pre tých dospelých, ktorí síce boli ako deti pokrstení, ale ešte neboli na katechetickom poučení, a tak nemohli byť pripustení na birmovanie a Eucharistiu. V tomto období treba konať kajúcne slávenia, ktorými by sa pripravili na sviatosť zmierenia.⁹

10. Pôstne obdobie je aj náležitým časom na slávenie kajúcnych obradov zodpovedajúcich skrutíniám pre nepokrstené deti, ktoré dosiahli katechetický vek, a pre deti už pokrstené, prv, ako by mohli po prvý raz pristúpiť k sviatosti pokánia.¹⁰

Nech biskup pokladá za vec svojho srdca podporovať formáciu katechumenov, dospelých alebo detí, a podľa okolností predsedáť predpísaným obradom za aktívnej účasti miestneho spoločenstva.¹¹

b) Slávenia v Pôstnom období

11. Pôstne nedele majú vždy prednosť pred všetkými sviatkami Pána a pred všetkými slávnosťami. Slávnosti, ktoré pripadnú na tieto nedele, anticipujú sa v sobotu.¹² Pôstne férie majú zasa prednosť pred záväznými spomienkami.¹³

12. Katechetické poučenie o veľkonočnom tajomstve a o sviatostiach treba sústrediť predovšetkým do nedel'ných homílií, pričom treba starostlivo vysvetľovať texty lekcionára, najmä perikopy evanjelia, pretože ony z rôznych hľadísk osvetľujú krst a ostatné sviatosti, ako aj Božie milosrdenstvo.

13. Duchovní pastieri nech častejšie a širšie vysvetľujú Božie slovo v homíliách feriálnych dní, pri sláveniach bohoslužby slova, pri kajúcnych sláveniach,¹⁴ v osobitných príhovoroch pri návšteve rodín alebo skupín rodín, spojených s požehnaním. Veriaci nech sa často zúčastňujú na omšiach vo férie. Ak tak nemôžu urobiť, treba ich povzbudiť, aby si prečítali aspoň čítania omše dňa, či už v rodine,; alebo súkromne.

14. „Pôstne obdobie si zachováva kajúci ráz.“¹⁵ „V katechéze nech sa veriacim prízvukuje, s poukazom na sociálne následky hriechu, pravá povaha pokánia, ktoré odmieta hriech ako urážku Boha.“¹⁶

Čnosť pokánia a jeho konanie tvoria naďalej nevyhnutnú súčasť prípravy na Veľkú noc: z vnútorného obrátenia má vyvierat' vonkajšie pokánie jednotlivca aj celého spoločenstva; a hoci sa prispôsobuje okolnostiam a podmienkam nášho veku, predsa jej nesmie chýbať evanjeliový duch pokánia a má sa zameriavať na dobro bratov.

Pri konaní pokánia neslobodno zabúdať na úlohu Cirkvi. Treba čo najviac zdôrazňovať modlitbu za hriešnikov a túto prosbu častejšie vkladať aj do modlitby veriacich.¹⁷

15. Veriacim sa odporúča živšia a bohatšia účasť na liturgii Pôstneho obdobia a na kajúcnych sláveniach. Osobitne ich treba upozorniť na to, aby podľa zákona a tradícií Cirkvi pristúpili v tomto čase k sviatosti pokánia, aby sa tak mohli s čistým srdcom zúčastniť na veľkonočných tajomstvách. Je veľmi vhodné, ak sa sviatosť pokánia v Pôstnom období slávi podľa obradu zmierenia viacerých kajúcnikov s individuálnym vyznaním a rozhrešením, ako je to v Rímskom rituáli.¹⁸

Duchovní pastieri zas nech sú naporúdzi v službe zmierenia a nech častejšie poskytnú možnosť na individuálnu spoveď, aby tak uľahčili prístup k tejto sviatosti.

16. Veľkopôstna príprava nech sa v každom ohľade usmerňuje tak, aby jasnejšie vynikol život miestnej cirkvi a podporil sa jej rozvoj. Preto sa veľmi odporúča zachovať a podporovať tradičnú formu zhromaždenia miestnej cirkvi na spôsob rímskych „štácií“. Tieto zhromaždenia veriacich možno uskutočniť, najmä pod predsedníctvom pastiera diecézy, pri hrobách svätých alebo vo význačných kostoloch alebo svätyniach mesta, alebo aj na vyhľadávanějších pútnych miestach diecézy.¹⁹

17. V Pôstnom období „sa zakazuje zdobit' oltáre kvetmi a hudobné nástroje sa dovoľuje používať len na udržanie a sprevádzanie spevu“,²⁰ čo zodpovedá kajúcemu rázu tohto obdobia.

18. Od začiatku Pôstneho obdobia až po Veľkonočnú vigíliu sa vynecháva aj Aleluja vo všetkých sláveniach, a to aj na slávnosti a sviatky.²¹

19. Piesne najmä pri sláveniach Eucharistie, ale aj pri pobožnostiach majú byť primerané tomuto obdobiu a čo najlepšie zodpovedať liturgickým textom.

20. Treba podporovať a duchom liturgie naplniť tie pobožnosti, ktoré sú zvlášť vhodné na Pôstne obdobie, ako je napríklad Krížová cesta, aby sa tak myseľ veriacich ľahšie priviedla k sláveniu Kristovho veľkonočného tajomstva.

c) Osobitosti niektorých dní v Pôstnom období

21. V stredu pred Prvou pôstnou nedeľou veriaci prijímajú popolec, a tak vstupujú do obdobia určeného na očistenie duše. Týmto kajúcim obradom, vychádzajúcim z biblickej tradície a zachovávanom v Cirkvi až po naše dni, naznačuje sa postavenie človeka-hriešnika, ktorý navonok vyznáva svoju vinu pred Pánom a tým vyjadruje vôľu vnútorne sa obrátiť v nádeji, že Pán bude voči nemu milosrdný. Tým znakom súčasne nastupuje na cestu obrátenia, ktorá vyúsťuje do slávania sviatosti pokánia v dňoch pred Veľkou nocou.²²

Požehnanie popolca a značenie popolcom sa koná v omši alebo aj mimo nej. Vtedy je najprv liturgia slova a končí sa modlitbou veriacich.²³

22. Popolcová streda je deň záväzného pokánia v celej Cirkvi; vtedy sa zdržiavame mäsitého pokrmu a zachováame pôst.²⁴

23. Prvá pôstna nedeľa znamená začiatok sviatostného znaku nášho obrátenia a príhodný čas pre našu spásu.²⁵ Omša tejto nedele má obsahovať prvky, ktoré podčiarkujú túto myšlienku — napríklad vstupný sprievod s litániami svätých.²⁶ V omši Prvej pôstnej nedele biskup nech primerane — s prihliadnutím na pastoračné potreby — slávi v katedrálnom alebo inom kostole obrad „vyvolenia“.²⁷

24. Evanjeliá o Samaritánke, o slepom od narodenia a o vzkriesení Lazára, určené na Tretiu, Štvrtú a Piatu pôstnu nedeľu v roku A, možno pre ich dôležitosť s ohľadom na kresťanské zasvätenie čítať aj v rokoch B, a C, predovšetkým tam, kde sú katechumeni.²⁸

25. Na štvrtú pôstnu nedeľu („Laetare“), na slávnosti a sviatky sa dovoľuje hrať na organe alebo iných hudobných nástrojoch a oltár možno ozdobiť kvetmi. V túto nedeľu možno použiť posvätné rúcha ružovej farby.²⁹

26. Zvyk zahaľovať kríže a obrazy v kostole od Piatej pôstnej nedele možno — podľa úsudku biskupskej konferencie — zachovať. Kríže zostanú zahalené do konca slávenia umučenia Pána na Veľký piatok, obrazy až do začiatku Veľkonočnej vigílie.³⁰

II VEĽKÝ TÝŽDEŇ

27. Vo Veľkom týždni svätá Cirkev slávi tajomstvá spásy, ktoré uskutočnil Kristus v posledných dňoch svojho života, počnúc jeho mesiášskym vstupom do Jeruzalema.

Pôstne obdobie pokračuje až do Zeleného štvrtka. Večernou omšou na pamiatku Pánovej večere sa začína Veľkonočné trojdnie, ktoré pokračuje cez Veľký piatok utrpenia a smrti Pána a cez Bielu sobotu, vrcholí Veľkonočnou vigíliou a uzatvára sa vešperami Nedele Pánovho zmŕtvychvstania.

„Dni Veľkého týždňa od pondelka do štvrtka vrátane majú prednosť pred každým iným slávením.“³¹ V tieto dni nech sa neslávi krst a birmovanie.

a) Kvetná nedeľa, Nedeľa utrpenia Pána

28. Veľký týždeň sa začína Kvetnou nedeľou, čiže Nedeľou utrpenia Pána, v ktorej sa spája predzvesť kráľovského triumfu Krista so zvesťou o jeho umučení. V slávení a v katechéze tohto dňa treba vyzdvihnúť súvislosť medzi oboma pohľadmi na veľkonočné tajomstvo.³²

29. Spomienka na Pánov vstup do Jeruzalema sa odpradáva koná slávnostnou procesiou, ktorou veriaci slávia túto udalosť, pričom napodobňujú zvolania a gestá hebrejských detí, ktoré vyšli Pánovi v ústrety a nadšene volali: „Hosanna“.³³

Procesia nech je len jedna a nech sa vždy koná pred omšou, na ktorej býva najväčšia účasť ľudu, a to aj vo večerných hodinách v sobotu alebo v nedeľu. Veriaci nech sa zhromaždia v niektorom menšom kostole alebo na inom vhodnom mieste mimo kostola, ku ktorému sa potom má ísť v procesii.

Veriaci sa zúčastnia na procesii tak, že nesú palmové ratolesti alebo ratolesti iných stromov. Kňaz a prisluhujúci kráčajú pred ľuďmi a tiež nesú ratolesti.³⁴

Požehnanie ratolestí sa koná na to, aby sa niesli v procesii. Ratolesti uchovávané doma pripomínajú veriacim Kristovo víťazstvo, ktoré slávil procesiou.

Duchovní pastieri nech sa usilujú tak pripraviť a sláviť túto procesiu na počesť Krista Kráľa, aby naozaj priniesla veľa úžitku a podnetov pre duchovný život veriacich.

30. Na slávenie spomienky na Pánov vstup do Jeruzalema Rímsky misál okrem slávnostnej procesie uvádza ešte dva iné spôsoby, a to nie preto, aby sa vyhovelu pohodliu, ale s ohľadom na prekážky, ktoré azda procesiu znemožňujú.

Druhým spôsobom spomienky je slávnostný vstup, keď sa nemôže konať procesia mimo kostola. Ako tretí sa uvádza jednoduchý vstup; použije sa pri všetkých omšiach tejto nedele, v ktorých sa nekoná slávnostný vstup.³⁵

31. Kde nemožno sláviť omšu, bude dobré sláviť bohoslužbu slova o Mesiášovom vstupe a o Pánovom umučení, a to v sobotu večer alebo vo vhodnom čase v nedeľu.³⁶

32. Pri procesii zbor a ľud spievajú spevy určené v Rímskom misáli, ako žalm 24 a 47, alebo aj iné spevy na počesť Krista Kráľa.

33. Rozprávanie o umučení Pána, pašie, sa deje zvlášť slávnostne. Treba ho spievať alebo čítať podľa tradičného zvyku — majú ho predniesť traja — jeden to, čo hovorí Kristus, druhý zas text evanjelistu, tretí to, čo hovoria ostatné osoby a ľud. Pašie prednášajú diakoni alebo kňazi; keď ich niet, lektori: vtedy treba vyhradiť kňazovi tie časti, v ktorých hovorí Kristus.

Pašie sa čítajú bez sviečok, bez incenzácie, bez pozdravu a bez poznačenia knihy znakom kríža; iba diakoni prosia od kňaza požehnanie ako inokedy pred evanjeliom.³⁷

Pre duchovné dobro veriacich sa žiada, aby sa pašie prečítali celé a aby sa nevynechávali ani čítania, ktoré sú pred nimi.

34. Po pašiach má nasledovať homília.

b) Omša svätenia olejov

35. Omša svätenia olejov, ktorú biskup koncelebruje so svojimi kňazmi a v ktorej svätí krizmu a požehnáva ostatné oleje, je prejavom jednoty kňazov s ich biskupom v jedinom a v tom istom Kristovom kňazstve a službe.³⁸ Na túto omšu treba prizvať kňazov z rôznych častí diecézy, aby koncelebrovali s biskupom, a tak, ako sú jeho pomocníkmi a radcami v každodennej službe, boli aj svedkami a pomocníkmi pri svätení krizmy.

Aj veriacich treba naliehavo povzbudzovať, aby sa zúčastnili na tejto omši a prijali sviatosť Eucharistie pri tomto slávení.

Omša svätenia olejov sa podľa tradície slávi vo štvrtok Veľkého týždňa. Ak je v tento deň ťažko zhromaždiť okolo biskupa kňazov a ľud, svätenie olejov sa môže anticipovať aj v iný deň, ale krátko pred Veľkou nocou.³⁹ Pri slávení sviatostí zasvätenia vo Veľkonočnej vigílii treba použiť novú krizmu a olej katechumenov.

36. Slávenie Omše svätenia olejov pre jej význam v živote diecézy má byť len jedno. Koná sa v katedrálnom alebo z pastoračných príčin v inom zvlášť význačnom kostole.⁴⁰

Oleje v jednotlivých farnostiach možno prijať pred slávením večernej omše na pamiatku Pánovej večere alebo v inom vhodnom čase. Môže to pomôcť pri poučovaní veriacich o používaní a účinku svätých olejov a krizmy v kresťanskom živote.

c) Kajúcna slávnosť na konci Pôstneho obdobia

37. Je vhodné uzavrieť Pôstne obdobie, pre jednotlivých veriacich i pre celé kresťanské spoločenstvo, kajúcnou pobožnosťou, a tak ich pripraviť na plnšiu účasť na veľkonočnom tajomstve.⁴¹

Táto pobožnosť nech sa koná pred Veľkonočným trojdním, nie bezprostredne pred večernou omšou na pamiatku Pánovej večere.

38. Cirkev slávi každý rok veľké tajomstvá ľudského vykúpenia od večernej omše vo Štvrtok Pánovej večere až do vešpier Nedele Pánovho zmŕtvychvstania. Tento časový úsek sa výstižne volá „trojdním ukrižovaného, pochovaného a vzkrieseného“⁴² a aj „Veľkonočným trojdním“, lebo sa v ňom sprítomňuje a uskutočňuje tajomstvo Veľkej noci, to jest Pánov prechod z tohto sveta k Otcovi. Slávením tohto tajomstva Cirkev cez liturgické a sviatosťné znaky vytvára s Kristom, svojím Ženichom, vnútorné spoločenstvo.

39. Veľkonočný pôst v prvých dvoch dňoch trojdnia, keď sa Cirkev podľa dávnej tradície postí, „lebo jej vzali ženícha“,⁴³ je posvätný. V Piatok umučenia a smrti Pána treba všade zachovať pôst a zdržiavať sa mäsitého pokrmu. Odporúča sa predĺžiť tento pôst aj na Bielu sobotu, aby Cirkev mohla dôjsť k radostiam Veľkonočnej nedele s povznesenou a úprimnou myslou.⁴⁴

40. Odporúča sa spoločne sláviť posvätné čítanie a ranné chvály v Piatok umučenia a smrti Pána a v Bielu sobotu. Je vhodné, aby sa na nich zúčastnil aj biskup v katedrálom chráme, ak je to možné, s kňazmi a ľudom.⁴⁵

Túto časť liturgie hodín, ktorá sa kedysi označovala ako „tmavé hodinky“, treba zachovať v nábožnosti veriacich, aby aj jej prostredníctvom úctivo rozjímali o umučení, smrti a pochovaní Pána a očakávali zvesť o jeho zmŕtvychvstaní.

41. Na to, aby slávenie Veľkonočného trojdnia bolo dôstojné, treba mať poruke dostatočný počet prisluhujúcich a miništrantov, ktorých bude nevyhnutné náležite poučiť o všetkom, čo majú konať. Duchovní pastieri sa majú usilovať čo najlepšie vysvetliť veriacim význam a priebeh obradov, ktoré slávia, a pripraviť ich na aktívnu a plodnú účasť.

42. Spevu ľudu, prisluhujúcich a kňaza pripadá v slávení Svätého týždňa a najmä Veľkonočného trojdnia osobitný význam, lebo práve spev najlepšie zodpovedá slávnosti týchto dní a dodáva textom väčšiu pôsobivosť a silu.

Biskupské konferencie vyzývame, aby – ak tak ešte neurobili – dali zostaviť nápevy na texty a zvolania, ktoré sa majú prednášať spevom.

Ide o tieto texty:

a) slávnostná modlitba veriacich v Piatok umučenia a smrti Pána; výzva diakona, ak je, alebo zvolanie ľudu;

b) spevy pri odhalení a uctievaní svätého kríža;

c) zvolania počas procesie s veľkonočnou sviecou a veľkonočného chválospevu, rezponzoriálne Aleluja, litánie k svätým a zvolanie po svätení vody.

Spevné liturgické texty, určené na prejavenie účasti ľudu, bez príčiny neslobodno vynechať. K ich prekladom do národnej reči treba vyhotoviť primerané melódie. Ak by tieto texty pre spievanú liturgiu neboli ešte poruke v národnej reči, treba vybrať iné, podobné texty. Treba sa postarať o zostavenie primeranej zbierky melódií na tieto slávenia, ktoré by sa používali iba počas nich.

Ide o tieto spevy:

- a) spevy na požehnanie a procesiu s ratolesťami a vstup do kostola;
- b) spevy na procesiu so svätými olejmi;
- c) spevy na obetnú procesiu vo večernej omši na pamiatku Pánovej večere a hymnus na procesiu prenesenia Najsvätejšej sviatosti do osobitnej kaplnky;
- d) responzoriá k žalmom na Veľkonočnú vigíliu a spev na pokropenie vodou.

Treba pripraviť vhodné melódie aj na spev pasíí, veľkonočného chválospevu a požehnanie krstnej vody, a to také, ktoré by sa ľahko spievali.

Vo väčších kostoloch možno použiť posvätnú hudbu zo staršej i súčasnej pokladnice. Treba sa však postarať o to, aby sa ľud vždy primerane zapájal.

43. Veľmi sa odporúča, aby sa malé rehoľné, kňazské i nekňazské, a iné laické spoločenstvá zúčastnili na slávení Veľkonočného trojdnia vo väčších kostoloch.⁴⁸

Tam, kde nie je poruke dostatočné množstvo účastníkov, prisluhujúcich a spevákov, treba slávenie Veľkonočného trojdnia vynechať; veriaci nech sa na ňom zúčastnia v niektorom väčšom kostole.

Ak má jeden kňaz na starosti viac menších farností, bude vhodné, ak sa veriaci, ak je to možné, zhromaždia vo väčšom kostole niektorej z nich na spoločnom slávení.

Ak má farár na starosti dve alebo viac farností a na Veľkonočnom trojdní veriaci sa zúčastňujú vo veľkom počte a slávenie možno konať so žiadúcou slávnosťou, môže farár slávenie Veľkonočného trojdnia — pre dobro veriacich — opakovať pri zachovaní všetkých predpisov.⁴⁷

Aby chovanci seminárov mohli „tak prežívať veľkonočné Kristovo tajomstvo, žeby vedeli doň voviesť ľud, ktorý im bude zverený“,⁴⁸ majú nadobudnúť plné a dokonalé liturgické vzdelanie. Možno iba odporučiť, aby počas svojej seminárskej prípravy prežívali slávenie veľkonočných sviatkov v bohatšej a slávnostnejšej forme, najmä pod predsedníctvom biskupa.⁴⁹

IV

VEČERNÁ OMŠA NA PAMIATKU PÁNOVEJ VEČERE

44. „Svätou omšou slávenou vo večerných hodinách na Zelený štvrtok Cirkev vstupuje do Veľkonočného trojdnia a spomína na tú Poslednú večeru, pri ktorej Pán Ježiš v tú noc, keď bol zradený, v bezhraničnej láske k svojim, čo boli vo svete, obetoval Bohu Otcovi svoje telo a krv pod spôsobmi chleba a vína, podal ich apoštolom, aby jedli, a prikázal im, ako pokračovateľom vo svojom kňazstve, aby prinášali obetu.“⁵⁰

45. Celú pozornosť ducha treba zamerať na tajomstvá, ktoré sa v omši zvlášť uctieávajú: ustanovenie Eucharistie a sviatosti kňazstva a Pánovo prikázanie o bratskej láske; o tom treba hovoriť v homílii.

46. Omša na pamiatku Pánovej večere sa má sláviť vo večerných hodinách, v čase najvhodnejšom na účasť celého miestneho spoločenstva. Koncelebrovať môžu všetci kňazi, aj

keď v tento deň už koncebrovali pri omši svätenie olejov, alebo ak, pre dobro veriacich, musia sláviť inú omšu.⁵¹

47. Tam, kde si to vyžadujú pastoračné dôvody, miestny ordinár môže dovoliť sláviť aj inú omšu v kostoloch alebo kaplnkách, vo večerných hodinách, a, ak je nevyhnutné, aj ráno, ale iba pre tých veriacich, ktorí sa vonkoncom nemôžu zúčastniť na večernej omši. Treba však prihliadať na to, aby sa takýmito sláveniami nevyhovovalo iba záujmom jednotlivcov alebo malých skupín, a aby to nebolo na úkor hlavnej omše.

Podľa pradávnej cirkevnej tradície sa v tento deň zakazujú všetky omše bez účasti ľudu.⁵²

48. Svätostánok nech je pred omšou prázdny.⁵³ Hostie na prijímanie veriacich treba konsekrovať v tejto omši.⁵⁴

Treba pamätať aj na konsekrovanie dostatočného množstva hostií na prijímanie na Veľký piatok.

49. Na uschovanie Najsvätejšej sviatosti treba pripraviť osobitnú kaplnku a primerane ju vyzdobiť tak, aby pozývala na modlitbu a rozjímanie. Veľmi sa odporúča prísna triezvosť, ktorá zodpovedá liturgii týchto dní, pričom treba odstrániť nesprávne zvyky a vyhýbať im.⁵⁵

Ak je možnosť umiestniť svätostánok v kaplnke oddelenej od hlavnej lode, odporúča sa v nej pripraviť miesto na uloženie a poklonu Najsvätejšej sviatosti.

50. Počas oslavnej piesne Sláva Bohu na výsostiach, podľa miestnych zvyklostí, zvoní zvon. Keď sa oslavná pieseň dospieva, odmlčia sa až do Sláva Bohu na výsostiach na Veľkonočnú vigíliu, ak, pravdaže, biskupská konferencia alebo miestny ordinár podľa okolností neurčia inak.⁵⁶ Cez celý tento čas možno organ a iné hudobné nástroje používať iba na udržanie spevu.⁵⁷

51. Podľa tradície sa v tento deň vybraným mužom umývajú nohy. Týmto úkonom sa predstavuje Kristova služba a láska, lebo on „neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť“.⁵⁸ Bude dobre, ak sa táto tradícia zachová a ak sa vysvetlí jej zmysel a význam.

52. Dary zozbierané pre chudobných najmä počas Pôstneho obdobia ako ovocie pokánia, možno priniesť v obetnej procesii, pričom ľud spieva: „Kde je láska opravdivá.“⁵⁹

53. Možno iba odporúčať, aby diakoni, akolyti alebo mimoriadni rozdávatelia prijímania vzali počas prijímania Eucharistiu z oltára a zanesli ju chorým domov a tam im ju podali. Takto sa chorí môžu hlbšie a užšie spojiť so sláviacou Cirkvou.

54. Po modlitbe po prijímaní sa zoradí procesia na prenesenie Najsvätejšej sviatosti na miesto, kde sa bude Sviatosť uschovávať. Na jej čele sa nesie kríž, sviece a kadidlo. Počas procesie spieva sa hymnus Sviatosť tela tajomného alebo iná eucharistická pieseň.⁶⁰ Najsvätejšia sviatosť sa neprenáša, ak sa v tom istom kostole nebude konať slávenie Pánovho umučenia a smrti na Veľký piatok.⁶¹

55. Sviatosť sa uschováva v uzavretom svätostánku alebo v kustódii. V tento deň neslobodno vyložiť Sviatosť v ostenzóriu.

Svätostánok alebo kustódia nesmú mať podobu hrobu a treba sa vyhnúť aj ich označeniu za „hrob“. Kaplnka na uloženie Najsvätejšej sviatosti sa totiž nepripravuje na znázornenie „Pánovho hrobu“, ale na úschovu eucharistického chleba na prijímanie, ktoré sa dáva na Veľký piatok.

56. Veriacich treba vyzvať, aby po omši Pánovej večere venovali v kostole určitý čas v noci primeranej poklone Najsvätejšej sviatosti, slávnostne uloženej v tento deň. Kým trvá poklona Eucharistie, možno čítať z Jánovho evanjelia (kap. 13—17).

Po polnoci poklona už nemá mať slávnostný rámec, pretože sa už začal deň Pánovho umučenia a smrti.⁶²

57. Po skončení omše sa odhalí oltár, na ktorom na celebrowalo. Patrí sa zahaliť v kostole kríže červeným alebo fialovým závojom, ak neboli zahalené v sobotu pred Piatou pôstnou nedeľou. Lampy pred obrazmi svätých sa nezapaľujú.

V PIATOK PÁNOVHO UMUČENIA A SMRTI

58. V tento deň, keď „bol obetovaný Kristus, náš veľkonočný Baránok“,⁸³ Cirkev rozjíma o umučení a smrti svojho Pána a Ženícha a uctieva kríž, a tak si pripomína svoj pôvod z boku Krista spiaceho na kríži a prosí za spásu celého sveta.

59. Cirkev v tento deň podľa pradávnej tradície neslávi Eucharistiu; sväté prijímanie sa veriacim dáva jedine v slávení Pánovho umučenia a smrti; chorým, ktorí sa nemôžu zúčastniť na tomto slávení, možno zaniest' sväté prijímanie v ktorúkoľvek hodinu dňa.⁶⁴

60. Piatok Pánovho umučenia a smrti je deň pokánia záväzného v celej Cirkvi; vtedy sa zdržiavame mäsitého pokrmu a zachováваме pôst.⁶⁵

61. V tento deň sa prísne zakazuje slávenie sviatostí okrem sviatosti pokánia a pomazania chorých. Pohrebné obrady nech sa slávia bez spevu a bez zvuku organa a zvonov.

62. Odporúča sa, aby sa v tento deň posvätné čítanie a ranné chvály slávil v kostole za účasti ľudu (porov. č. 40).

63. Slávenie Pánovho umučenia a smrti nech sa koná v popoludňajších hodinách, a to okolo pätnástej hodiny. Z pastoračných dôvodov možno vybrať výhodnejší čas, najmä ak sa veriaci ľud môže ľahšie zhromaždiť, napríklad hneď po poludní alebo v neskorších hodinách, nie však po dvadsiatej prvej hodine.⁶⁷

64. Treba nábožne a verne dodržať stavbu liturgických úkonov na oslavu Pánovho umučenia a smrti (bohoslužba slova, poklona krížu a sväté prijímanie), ktorá pochádza z dávnej tradície Cirkvi. Nikomu nie je dovolené nič svojvoľne meniť.

65. Kňaz a prisluhujúci idú k oltáru v tichosti, bez spevu. Ak treba povedať na úvod niekoľko slov, možno tak urobiť pred vstupom prisluhujúcich.

Kňaz a prisluhujúci uctia oltár a padnú na tvár. Túto prostráciu ako obrad vlastný tomuto dňu treba dôsledne zachovať, pretože vyjadruje jednak pokorenie „pozemského človeka“⁶⁸ a jednak žiaľ a bolesť Cirkvi.

Počas vstupu kňaza a prisluhujúcich veriaci stoja. Potom si aj oni kľaknú a v tichosti sa modlia.

66. Majú sa čítať všetky čítania. Responzóriový žalm a spev pred evanjeliom sa spieva ako zvyčajne. Rozprávanie o Pánovom umučení (pašie) podľa Jána sa spieva alebo číta tak isto ako v predchádzajúcu nedeľu (porov. č. 33). Po skončení pasíí nasleduje homília. Na jej konci možno veriacych vyzvať, aby chvíľu rozjímali.⁶⁹

67. Modlitbu veriacich treba konať presne čo do textu i čo do formy podľa pradávnej tradície, a treba brať všetky úmysly, pretože vynikajúco naznačuje všeobecnú moc umučenia a smrti Krista, ktorý visel na kríži za spásu celého sveta. Ak to dôležitý verejný záujem vyžaduje, miestny ordinár môže dovoliť alebo určiť, aby sa pridala aj iná modlitba na osobitný úmysel.⁷⁰

Spomedzi modlitieb uvedených v misáli môže si kňaz vybrať tie, ktoré lepšie vyhovujú miestnym okolnostiam. Ale aj v takomto prípade sa má zachovať poradie úmyslov, určených pre spoločnú modlitbu.⁷¹

68. Kríž, ktorý sa má odhaliť a dať ľudu na poklonu, nech je dostatočne veľký a umelecky hodnotný. Na tento obrad si možno vybrať jednu z dvoch foriem uvedených v misáli. Treba mu dať lesk hoden tajomstva našej spásy. Výzvu na poklonu svätému krížu aj odpoveď ľudu treba spievať. Po každom pokľaknutí, kým kňaz stojí a drží kríž vyzdvihnutý, treba zachovať chvíľu ticha plnú úcty.

69. Každý veriaci má mať možnosť pokloniť sa krížu, pretože osobná poklona krížu je veľmi dôležitým prvkom tohto slávenia. Ak by však pri slávení bolo priveľké množstvo veriacich, možno poklonu vykonať spoločne.⁷²

Pretože ide o pravdivosť znaku, na poklonu sa vystaví iba jeden kríž. Počas poklony sa spievajú antifóny, impropéria (výčitky) a hymnus, pretože pôsobivo pripomínajú dejiny spásy,⁷³ alebo iné primerané spevy (porov. č. 42).

70. Kňaz výzvu na modlitbu Pána spieva a všetci prítomní v speve pokračujú. Znak pokoja sa nedáva. Sväté prijímanie sa dáva podľa obradu opísaného v misáli.

Cez prijímanie možno spievať žalm 22 alebo iný primeraný spev. Po skončení prijímania sa nádoba s hostiami odnesie na pripravené miesto mimo kostola.

71. Po slávení sa obnaží oltár, nechá sa však kríž so štyrmi svietnikmi. V kostole sa pripraví vhodné miesto (napríklad to môže byť kaplnka slúžiaca na úschovu Eucharistie od Zeleného štvrtka), kde sa umiestni Pánov kríž, aby sa mu mohli veriaci pokloniť a uctiť ho bozkom, a kde by mohli meditovať.

72. Pre veľký pastoračný význam nech sa nikdy nezanedbajú pobožnosti, ako je krížová cesta, procesia vyjadrujúca úctu k umučeniu a spomienka na bolesti preblahoslavenej Panny Márie. Texty a spevy týchto pobožností musia byť v súlade s duchom liturgie týchto dní. Čas konania týchto pobožností treba prispôbiť času hlavného slávenia tak, aby sa výrazne ukázalo, že liturgický úkon svojou povahou veľmi vysoko prevyšuje všetky tieto pobožnosti.⁷⁴

VI BIELA SOBOTA

73. Na Bielu sobotu Cirkev zotráva pri Pánovom hrobe a rozjíma o jeho utrpení a smrti, ako aj o zostúpení k zosnulým,⁷⁵ a na modlitbách a pôstom očakáva jeho zmŕtvychvstanie. Veľmi sa odporúča, aby sa posvätné čítanie a ranné chvály konali za účasti ľudu (porov. č. 40).⁷⁶ Keď to nie je možné, treba pripraviť bohoslužbu slova alebo pobožnosť zodpovedajúcu tajomstvu tohto dňa.

74. V kostole možno vyložiť na úctu veriacich obrazy Krista ukrižovaného alebo ležiaceho v hrobe, alebo obraz jeho zostúpenia k zosnulým, ktoré objasňujú tajomstvo Bielej soboty, ako aj obraz Bolestnej Panny Márie.

75. Dnes Cirkev neslávi obeť omše.⁷⁷ Sväté prijímanie možno dať len ako viatikum. Neslobodno dovoliť slávenie manželstva a iných sviatostí okrem sviatosti pokánia a pomazania chorých.

76. Slávnostné zvyky a tradície spojené s týmto dňom a súvisiace s veľkonočným slávením anticipovaným voľakedy na Bielu sobotu, treba preniesť na noc a na deň Veľkej noci.

VII VEĽKONOČNÁ NEDEĽA PÁNOVHO ZMŔTVYCHVSTANIA

A) VEĽKONOČNÁ VIGÍLIA

77. Podľa pradávnej tradície táto noc je očakávaním Pána⁷⁹ a vigília, ktorá sa v nej slávi, pripomína svätú noc, v ktorú Pán vstal z mŕtvych, a pokladá sa za „matku všetkých svätých vigílií“.⁸⁰ V nej totiž Cirkev bdie, očakáva Pánovo zmŕtvychvstanie a slávi ju sviatosťami kresťanského zasvätenia.⁸¹

1. Čo znamená nočný ráz Veľkonočnej vigílie

78. „Celá slávnosť Veľkonočnej vigílie sa koná v noci. Nemá sa začať pred súmrakom a má sa skončiť pred svitaním nedeľného dňa.“⁸² Túto zásadu treba doslovne chápať. Vonkoncom nemožno pripustiť jej protirečiacie zneužitia a zvyky, ktoré sa niekde zahniezdili — že sa totiž Veľkonočná vigília slávi v čase, keď sa zvyčajne anticipujú nedeľné omše.⁸³

Je zaujímavé, že sa tieto dôvody, ktorými niektorí podopierajú anticipovanie Veľkonočnej vigílie, ako je napríklad všeobecné ohrozenie, nikdy neuvádzajú, pokiaľ ide o polnočnú omšu Narodenia Pána alebo o rozličné iné zhromaždenia konané v noci.

79. Veľkonočnú vigíliu, v ktorej Hebreji očakávali nočný prechod Pána, ktorý ich vyslobodil z faraónovho otroctva, neskôr slávil ako pamiatku každý rok; bola predobrazom budúcej pravej, Kristovej noci, to jest noci pravého oslobodenia, v ktorej „Kristus rozlámal okovy smrti a víťazne vstal z hrobu“.⁸⁴

80. Už od začiatku Cirkev každý rok slávila Veľkú noc, ako slávnosť slávností, najmä nočnou vigíliou. Veď Kristovo zmŕtvychvstanie je základom našej viery a nádeje a krst a birmovanie nás uvádzajú do Kristovho veľkonočného tajomstva: spolu s ním sme zomreli, s ním sme boli pochovaní, s ním vzkriesení a s ním budeme aj kralovať.⁸⁵

Táto vigília je aj očakávaním Pánovho príchodu.⁸⁵

2. Stavba Veľkonočnej vigílie a význam jednotlivých prvkov a častí

81. Veľkonočná vigília sa slávi takto: Po obrade svetla a veľkonočnom chválospeve (prvá časť vigílie) svätá Cirkev rozjíma o divoch, ktoré Pán Boh konal pre svoj ľud od začiatku (druhá časť vigílie, liturgia slova) až do chvíle, keď je so svojimi novými členmi zrodenými v krste (tretia časť) pozvaná k sviatosnému stolu, ktorý Pán pripravil Cirkvi ako pamiatku svojej smrti a zmŕtvychvstania, až kým nepríde (štvrtá časť).⁸⁷

Túto stavbu obradov nemôže nik svojvoľne meniť.

82. Prvú časť tvoria symbolické úkony a gestá, ktoré treba konať dôstojne a povznesené, aby veriaci naozaj mohli pochopiť ich význam vysvetľovaný aj povzbudeniami a liturgickými modlitbami.

Ak je to možné, treba na vhodnom mieste mimo kostola pripraviť z dreva vatru na požehnanie nového ohňa; plameň by mal byť taký, aby naozaj rozptýlil tmu a osvetlil noc.

Pretože ide o pravdivosť znaku, veľkonočnú sviecu (paškál) treba pripraviť z vosku, každý rok novú, jedínú, dosť veľkú, nikdy nie umelú, lebo iba tak bude môcť naznačiť, že Kristus je svetlo sveta. Požehnáva sa znakmi a slovami uvedenými v misáli alebo inými, schválenými biskupskou konferenciou.⁸⁸

83. Procesiu, ktorou ľud vchádza do kostola, sprevádza jediné svetlo veľkonočnej sviecy. Ako synov Izraela viedol v noci ohnivý stĺp, kresťania zasa kráčajú za zmŕtvychvstalým Kristom. Nie je zakázané, aby sa po odpovedi Bohu vďaka pridala nejaká aklamácia (zvolanie) Kristovi na počesť.

Svetlo z veľkonočnej sviece sa postupne prenáša na sviece, ktoré držia v rukách všetci prítomní; elektrické svetlá sú zatiaľ ešte zhasnuté.

84. Diakon prednesie veľkonočný chválospev, ktorý v podobe rozsiahlej lyrickej básne ospevuje celé veľkonočné tajomstvo vložené do plánu spásy. Ak je to potrebné, najmä ak nie je poruke diakon a ak ho nemôže predniesť ani celebrujúci kňaz, možno túto úlohu zveriť spevákovi. Biskupské konferencie môžu tento chválospev upraviť tak, že vložia doň niekoľko zvolaní pre ľud.⁸⁹

85. Druhú časť vigílie tvoria čítania zo Svätého písma. Opisujú význačné udalosti dejín spásy. Veriaci majú o nich nerušené rozjímať. K tomu im pomáha spev rezponzóriového žalmu, chvíľa ticha a modlitba celebrujúceho kňaza.

Obnovený obrad vigílie obsahuje sedem čítaní zo Starého zákona, vybraných zo Zákona a z Prorokov a prevzatých z najstaršej tradície východnej i západnej Cirkvi, a dve čítania z Nového zákona, z Apoštola a z evanjelia. Cirkev takto vysvetľuje Kristovo veľkonočné tajomstvo, „počnúc od Mojžiša a všetkých Prorokov“.⁹⁰ Preto treba čítať, ak je to možné, všetky čítania, aby sa dokonale zachoval ráz Veľkonočnej vigílie, ktorej slávenie si žiada dlhší čas.

Ak si to však vyžadujú pastoračné okolnosti a treba obmedziť počet čítaní, nech sa prečítajú aspoň tri čítania zo Starého zákona, čiže zo Zákona a z Prorokov; nikdy však neslobodno vynechať čítanie 14. kapitoly z Knihy Exodus s chválospevom.⁹¹

86. Typologický význam Starého zákona spočíva v Novom zákone a stáva sa zjavným modlitbou, ktorú celebrujúci kňaz hovorí po jednotlivých čítaniach; je však užitočné uviesť veriacich do čítania krátkym príhovorom, aby tak lepšie chápali jeho význam. Tento príhovor môže predniesť sám kňaz alebo diakon.

Národné alebo diecézne liturgické komisie nech k tomu pripraví vhodné texty, ktoré by duchovní pastieri mohli použiť. Po čítaní nasleduje spev žalmu s odpoveďou ľudu.

Pri opakovaní jednotlivých častí treba zachovať určitý rytmus, aby sa tak podporila účasť a nábožnosť veriacich.⁹² Treba sa postarať o to, aby sa namiesto žalmov nepripustili iné piesne.

87. Po skončení čítania zo Starého zákona sa spieva oslavná pieseň Sláva Bohu na výsostiach, pritom podľa miestnych zvykov zvoní zvon, prednesie sa modlitba (kolekta) a prechádza sa k čítaniam z Nového zákona. Číta sa Apoštolovo povzbudenie o krste ako o včlenení do Kristovho veľkonočného tajomstva.

Potom všetci vstanú; kňaz intonuje trikrát Aleluja postupne vždy vyšším hlasom, ľud to isté opakuje.⁹³ Ak treba, Aleluja prednesie žalmista alebo spevák; ľud ho opakuje a vkladá ho ako zvolanie medzi verše žalmu 118, toľko ráz citovaného Apoštolmi v ohlasovaní veľkonočnej zvesti.⁹⁴ Napokon sa evanjeliom zvestúva Pánovo; zmŕtvychvstanie, čím vyvrcholí celá liturgia slova. Nech sa po evanjeliu nevynechá homília, čo aká krátka.

88. Tretiu časť vigílie tvorí krstná liturgia. Kristova a naša Veľká noc sa teraz slávi vo sviatosti. Naplno sa to vyjadruje v kostoloch, v ktorých je krstný prameň, predovšetkým ak sa

slávi kresťanské zasvätenie dospelých alebo aspoň krst detí.⁹⁵ Aj keď nie sú krstenci, vo farských kostoloch treba požehnať krstnú vodu. Ak sa toto požehnanie nekoná pri krstnom prameni, ale v presbytériu, krstná voda sa potom prenesie do krstiteľnice a tam sa uchová cez celé Veľkonočné obdobie.⁹⁶ Kde nie sú krstenci, ani sa nemusí požehnať krstná voda, spomienka na krst sa koná požehnaním vody určenej na pokropenie ľudu.⁹⁷

89. Nasleduje obnovenie krstných sľubov. Uvádza sa príhovorom celebrujúceho kňaza. Veriaci stoja, držia v rukách zažaté sviece a odpovedajú na otázky. Potom ich celebrant pokropí vodou. Tieto úkony a slová im pripomínajú krst, ktorí prijali. Celebrujúci kňaz kráča loďou kostola a kropí ľud, pričom všetci spievajú antifónu Tiekla voda (Zrel som vodu) alebo iný spev s myšlienkou na krst.⁹⁸

90. Štvrtú časť Vigílie a jej vrchol tvorí slávenie Eucharistie. Eucharistia je v plnom zmysle veľkonočnou sviatosťou, čiže pamiatkou obety kríža a prítomnosťou vzkrieseného Krista, zavŕšením kresťanského zasvätenia a predzvesťou večnej Veľkej noci.

91. Treba sa vyhnúť prirýchlemu sláveniu eucharistickej liturgie; je lepšie, keď všetky obrady a slová nadobudnú čo najplnšiu výrazovú silu:

modlitba veriacich, v ktorej novopokrstení už ako veriaci po prvý raz uplatňujú svoje kráľovské kňazstvo;⁹⁹ sprievod s obetnými darmi za účasti novopokrstených, ak sú prítomní; eucharistická modlitba — (prvá, druhá alebo tretia, a to spievaná) s príslušnými embolizmami;¹⁰⁰ napokon prijímanie Eucharistie ako prejav plnej účasti na slávenom tajomstve. Na prijímanie sa spieva žalm 118 s antifónou Kristus, náš veľkonočný Baránok, alebo žalm 34 s antifónou Aleluja, aleluja, aleluja alebo iný jasavý veľkonočný spev.

92. Je vhodné, aby sa v prijímaní vo Veľkonočnej vigílii dosahovala plnosť eucharistického znaku prijímaním pod spôsobmi chleba a vína. Miestni ordinári nech zväžia vhodnosť tohto povolenia a okolnosti prijímania.¹⁰¹

3. Niektoré pastoračné pokyny

93. Liturgia Veľkonočnej vigílie nech sa koná tak, aby mohla poskytnúť kresťanskému ľudu celé bohatstvo modlitieb a obradov. Treba zachovať pravdivosť znakov, podporovať účasť veriacich a na slávenie zabezpečiť dostatok posluhujúcich a lektorov, ako aj zbor spevákov.

94. Bude dobre, ak sa niekedy v jednom kostole zhromaždia viaceré spoločenstvá, najmä ak pre blízkosť kostolov alebo pre malý počet účastníkov nemožno uskutočniť plné a primerané slávenie.

Treba podporovať účasť jednotlivých skupín na takom slávení Veľkonočnej vigílie, v ktorom môžu všetci zhromaždení veriaci prežiť hlbšie príslušnosť k tomu istému cirkevnému spoločenstvu.

Veriacich, ktorí trávia dni pracovného voľna mimo vlastnej farnosti, treba povzbudiť, aby sa zúčastnili na liturgickom slávení na tom mieste, kde sa budú zdržovať.

95. Pri ohlasovaní Veľkonočnej vigílie treba dbať na to, aby sa nepredstavovala ako posledné chvíle Bielej soboty. Je lepšie povedať, že Veľkonočná vigília sa slávi vo Veľkonočnú noc ako jediný bohoslužobný úkon. Duchovných pastierov treba upozorniť, že v katechéze majú starostlivo poučiť veriacich, že sa majú zúčastniť na celej vigílii.¹⁰²

96. Lepšie slávenie Veľkonočnej vigílie si žiada, aby sami duchovní pastieri stále hlbšie chápali jej texty a obrady, a tak mohli podávať pravú mystagógiu.

B) DEŇ VEĽKEJ NOCI

97. Omšu na Veľkú noc treba sláviť čo najslávnostnejšie. Je vhodné namiesto úkonu kajúcnosti kropiť ľud vodou požehnanou na Vigíliu; medzitým sa spieva Tiekla voda alebo iný spev s myšlienkou na krst. Nádoby na svätenú vodu pri vchode do kostola (tzv. sväteničky) treba naplniť tou istou vodou.

98. Treba zachovať, kde je to zvykom, alebo podľa okolností zaviesť tradíciu sláviť na Veľkú noc krstné večery, pri ktorých sa počas spievania žalmov ide v sprievode ku krstnému prameňu.¹⁰³

99. Veľkonočná svieca (paškál), ktorá má miesto pri ambóne alebo pri oltári, nech sa zažihá aspoň na všetky väčšie liturgické slávenia v tomto období, či už pri omši alebo pri ranných chválach a večerách, a to až do Nedele zoslania Ducha Svätého. Po nej sa veľkonočná svieca s príslušnou úctou uchováva pri krstiteľnici a tam sa od nej pri slávení krstu zažihajú sviece pokrstených. Pri pohrebe sa veľkonočná svieca položí k rakve, aby sa tak naznačilo, že smrť je pre kresťana jeho pravou Veľkou nocou.

Veľkonočná svieca sa mimo Veľkonočného obdobia nezapaľuje, ani neuchováva v presbytériu.¹⁰⁴

VIII VEĽKONOČNÉ OBDOBIE

100. Slávenie Veľkej noci pokračuje vo Veľkonočnom období. Päťdesiat dní po nedeli zmŕtvychvstania až po Nedeľu zoslania Ducha Svätého sa slávi radostne ako jeden sviatočný deň, ba ako „veľká nedeľa“.¹⁰⁵

101. Nedele tohto obdobia sa označujú ako veľkonočné a majú prednosť pred všetkými sviatkami Pána a slávnosťami. Ak pripadnú nejaké slávnosti na nedeľu, anticipujú sa v sobotu. Slávenia na počesť preblahoslavenej Panny Márie alebo svätých, ktoré sú v týždni, nemožno znova konať v tieto nedele.¹⁰⁷

102. Celý tento čas je pre dospelých, ktorí prijali na Veľkonočnú vigíliu kresťanské zasvätenie, obdobím mystagógie. A tak všade, kde sú novopokrstení, treba dodržať, čo sa predpisuje v Obrade kresťanského zasvätenia dospelých v článkoch 37—40 a 235—239.

Všade sa však cez Veľkonočnú oktávu v eucharistickej modlitbe koná spomienka na novopokrstených.

103. Cez celé Veľkonočné obdobie sa pri nedeľných omšiach vyhradia medzi veriacimi osobitné miesta pre novopokrstených. Novopokrstení nech sa usilujú zúčastniť na omšiach spolu so svojimi krstnými rodičmi. Nech je o nich zmienka v homílii a, ak je to vhodné, aj v modlitbe veriacich. Neďaleko Nedele zoslania Ducha Svätého nech sa na zakončenie obdobia mystagógie podľa krajových zvyklostí uskutoční nejaké osobitné slávenie.¹⁰⁸

Je primerané, ak deti v tieto veľkonočné nedele prijmú po prvý raz Eucharistiu.

104. Vo Veľkonočnom období majú duchovní pastieri veriacich, ktorí už prijali Eucharistiu, poučiť o význame cirkevného príkazu prijať v tomto období sväté prijímanie.¹⁰⁹ Veľmi sa odporúča, aby sa najmä vo Veľkonočnej oktáve prinieslo sväté prijímanie chorým.

105. Kde je zvykom požehnávať domy z príležitosti veľkonočných sviatkov, nech to urobí farár alebo iní, ním poverení kňazi. Je to vzácna príležitosť na vykonávanie pastoračného úradu.¹¹⁰ Farár nech vykoná pastoračnú návštevu v každej rodine, nech sa porozpráva s jej členmi a krátko sa s nimi pomodlí, pričom použije texty z Knihy požehnaní.¹¹¹ Vo veľkých mestách treba využiť možnosť zhromaždiť viac rodín naraz a sláviť s nimi obrad požehnania.

106. Na viacerých miestach a v jednotlivých národoch žijú mnohé ľudové zvyky súvisiace so sláveniami vo Veľkonočnom období, ktoré niekedy zhromaždia viac ľudí ako liturgické slávenia. Neslobodno čo len trochu pohrdať takýmito zvykmi, pretože môžu poslúžiť na vyjadrenie náboženskej mentality veriacich. Preto nech sa biskupské konferencie a miestni ordinári postarajú o to, aby sa zvyky, ktoré môžu podporovať nábožnosť, dostali čo najviac do súladu s posvätnou liturgiou, aby sa naplnili jej duchom, od nej sa určitým spôsobom odvodzovali a k nej privádzali ľud.¹¹²

107. Toto posvätné obdobie päťdesiatich dní sa završuje Nedeľou zoslania Ducha Svätého, ktorou sa pripomína dar Ducha Svätého, vyliaty na apoštolov, počiatky Cirkvi a začiatok jej poslania medzi národmi.¹¹³

Odporúča sa predĺžiť slávenie omše na vigíliu, ktorá nemá krstný ráz ako omša Veľkonočnej vigílie, ale ráz vytrvalej modlitby podľa príkladu apoštolov a učeníkov, ktorí jednomyselne zotrvali na modlitbách spolu s Máriou, Ježišovou matkou, a očakávali Ducha Svätého.¹¹⁴

108. „Charakteristickým znakom veľkonočnej slávnosti je, že sa celá Cirkev raduje z odpustenia hriechov, čo sa stáva nielen v tých, ktorí sa znovuzrodzujú vo svätom krste, ale aj v tých, čo už dávnejšie patria do počtu adoptívnych detí.“¹¹⁵ Intenzívnejšou pastoračnou činnosťou a väčším, duchovným úsilím každého prenikne veľkonočné tajomstvo, ak Pán dožičí, zmýšľanie všetkých, čo ho slávil, a prejavia ho aj v každodennom živote.¹¹⁶

Dané v Ríme, v budove Kongregácie pre bohoslužbu, 16. januára 1988.

Pavol kard. MAYER, OSB
prefekt

Vergílius NOE
sekretár

- 1 Porov. Posv. kongr. obradov, dekrét *Dominicae Resurrectionis* (9. febr. 1951): AAS 43 (1951) 128—137; Posv. kongr. obradov, dekrét *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16. nov. 1955): AAS 47 (1955) 838—847.
- 2 Porov. II. vat. koncil, konšt. o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 5. 6. 61.
- 3 Porov. *Všeobecné smernice o liturgickom roku a o kalendári*, č. 18.
- 4 Porov. II. vat. koncil, dekrét o pastoračnej službe biskupov v Cirkvi *Christus Dominus*, č. 15.
- 5 Porov. Posv. kongr. obradov, dekrét *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16. nov. 1955), AAS 47 (1955) 838-847.
- 6 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 249.
- 7 Porov. *Rímsky rituál*, Obrad kresťanského zasvätenia dospelých, č. 8; CIC, kán. 856.
- 8 *Rímsky misál*, Veľkonočná vigília, č. 46.
- 9 Porov. *Rímsky rituál*, Obrad kresťanského zasvätenia dospelých, kap. IV. najmä č. 303.
- 10 Porov. tamže, č. 330—333.
- 11 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 250, 406—407; porov. *Rímsky rituál*, Obrad kresťanského zasvätenia dospelých, č. 41.
- 12 Porov. *Všeobecné smernice o liturgickom roku a o kalendári*, č. 5; porov., tamže, č. 56f a *Notitiae*, 23 (1987) 397.
- 13 Tamže, č. 16, b).
- 14 *Rímsky misál*, Všeobecné smernice, č. 42; porov. *Obrad pokánia*, č. 36—37.
- 15 Pavol VI., apošt. konšt. *Paenitemini*, II, 1: AAS 58 (1966) 183.
- 10 *Caeremoniale episcoporum*, č. 251.
- 17 Porov. tamže, č. 251; II. vat. koncil, konšt. o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 109.
- 18 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 251.
- 19 Porov. tamže, č. 260.
- 20 Tamže, č. 252.
- 21 Porov. *Všeobecné smernice o liturgickom roku a o kalendári*, č. 28.
- 22 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 253.
- 23 *Rímsky misál*, Popolcová streda.
- 24 Pavol VI., apošt. konšt. *Paenitemini*, II, 1: AAS 58 (1966) 183; CIC, kán. 1251.
- 25 *Rímsky misál*, Prvá pôstna nedela, modlitba dňa a nad obetnými darmi.
- 26 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 261.
- 27 Porov. tamže, č. 408—410.
- 28 Porov. *Rímsky misál*, Poriadok čítaní, II. vyd. 1981, Praenotanda, č. 97.
- 29 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 252.
- 30 *Rímsky misál*, rubrika v sobotu štvrtého pôstneho týždňa.

- 31 *Všeobecné smernice o liturgickom roku a o kalendári*, č. 16a.
- 32 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 263.
- 33 Porov. *Rímsky misál*, Kvetná nedeľa, č. 9.
- 34 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 270.
- 35 Porov. *Rímsky misál*, Kvetná nedeľa, č. 16.
- 36 Porov. tamže, č. 19.
- 37 Porov. tamže, č. 22. Pre omšu, ktorej predsedá biskup: porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 74.
- 38 II. vat. koncil, dekrét o kňazskom účinkovaní a živote *Presbyterorum ordinis*, č. 7.
- 39 *Caeremoniale episcoporum*, č. 275.
- 40 Porov. tamže, č. 276.
- 41 Porov. *Obrad pokánia*, Dodatok II, č. 1. 7: porov, vyššie poznámku 18.
- 42 Porov. Posv. kongr. obradov, dekrét *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16. nov. 1955): AAS 47 (1955) 858; Sv. Augustín, *Ep.* 55, 24: PL 35, 215.
- 43 Porov. Mk 2, 19—20; Tertulian, *De ieiunio* 2 a 13, *Corpus Christianorum* II. p. 1271.
- 44 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 295; II. vat. koncil, konšt. o posvätnéj liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 110.
- 45 Porov. tamže č. 296; *Všeobecné smernice o liturgii hodín*, č. 210.
- 46 Porov. Posv. kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium* (25. mája 1967), č. 26: AAS 59 (1967) 558. N. B. Patrí sa, aby sa v kláštorech mníšok slávenie Veľkonočného trojdnia konalo s najväčšou slávnosťou, aká je len možná, v samom kostole kláštora.
- 47 Porov. Posv. kongr. obradov, *Ordinationes et declarationes circa Ordinem hebdomadae sanctae instauratum* (1. febr. 1957), č. 21: AAS 49 (1957) 91—95.
- 48 II. vat. koncil, dekrét o kňazskej výchove *Optatam totius*, č. 8.
- 49 Porov. Posv. kongr. pre katolícku výchovu, *Instr. de institutione liturgica in seminaris* (17. mája 1979), č. 15, 33.
- 50 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 297.
- 51 Porov. *Rímsky misál*, Večerná omša na pamiatku Pánovej večere.
- 52 Porov. tamže.
- 53 Porov. tamže, č. 1.
- 54 II. vat. koncil, konšt. o posvätnéj liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 55; Posv. kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium* (25. mája 1967), č. 31: AAS 59 (1967) 557-558.
- 55 Posv. kongr. obradov, dekrét *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16. nov. 1955), č. 9: AAS 47 (1955) 845.
- 56 Porov. *Rímsky misál*, Večerná omša na pamiatku Pánovej večere.
- 57 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 300.
- 58 Mt 20, 28.
- 59 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 303.
- 60 Porov. *Rímsky misál*, Večerná omša na pamiatku Pánovej večere.
- 61 Porov. Posv. kongr. obradov, *Declaratio 15 martii 1956*, č. 3: AAS 48 (1956) 153; Posv. kongr. obradov, *Ordinationes et declarationes circa Ordinem hebdomadae sanctae instauratum* (1. febr. 1957), č. 14: AAS 49 (1957) 93.

- 62 Porov. *Rímsky misál*, Večerná omša na pamiatku Pánovej večere, č. 21; Posv. kongr. obradov, dekrét *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16. nov. 1955), č. 8-10: AAS 47 (1955) 845.
- 63 1 Kor 5, 7.
- 64 Porov. *Rímsky misál*, Veľký piatok, č. 1. 3.
- 65 Pavol VI., apošt. konšt. *Paenitemini*, II, 2: AAS 58 (1966) 183; CIC, kán. 1251.
- 66 Porov. *Rímsky misál*, Veľký piatok, č. 1; Kongr. pre bohoslužbu *Declaratio ad Missale Romanum*, in *Notitiae* 13 (1977) 602.
- 67 Porov. tamže, č. 3; Posv. kongr. obradov, *Ordinationes et declarationes circa Ordinem hebdomadae sanctae instauratum* (1. febr. 1957), č. 15: AAS 49 (1957) 94.
- 68 Porov. tamže, č. 5, druhá modlitba.
- 69 Porov. tamže, č. 9; porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 319.
- 70 Porov. tamže, č. 12.
- 71 *Rímsky misál*, Všeobecné smernice, č. 46.
- 72 *Rímsky misál*, Veľký piatok, č. 19.
- 73 Porov. Mich 6, 3-4.
- 74 Porov. II. vat. koncil, konšt. o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 13.
- 75 Porov. *Rímsky misál*, Biela sobota; Apoštolské vyznanie viery; 1 Pt 3, 19.
- 76 Porov. *Všeobecné smernice o liturgii hodín*, č. 210.
- 77 *Rímsky misál*, Biela sobota.
- 78 Posv. kongr. obradov, dekrét *Maxima redemptionis nostrae mysteria* (16. nov. 1955), č. 2: AAS 47 (1955) 843.
- 79 Porov. Ex 12, 42
- 80 Sv. Augustín, *Sermo 219*, PL 38, 1088.
- 81 *Caeremoniale episcoporum*, č. 332.
- 82 Porov. tamže, č. 333; *Rímsky misál*, Veľkonočná vigília, č. 3.
- 83 Posv. kongr. obradov, inštr. *Eucharisticum mysterium* (25. mája 1967), č. 28: AAS 59 (1967) 556-557.
- 84 *Rímsky misál*, Veľkonočná vigília, č. 19; veľkonočný chválospev.
- 85 Porov. II. vat. koncil, konšt. o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 6; porov. Rim 6, 3-6; Ef 2, 5-6; Kol 2, 12-13; 2 Tim 2, 11-12.
- 86 „Tú noc slávime bdením, lebo Pán vstal z mŕtvych, a ten život, kde niet smrti, niet spánku, začal pre nás vo svojom tele; a tak ho vzkriesil z mŕtvych, že neumrie, ani smrť nebude nad ním panovať... Preto Zmŕtvychvstalý, ktorému trochu dlhším bdením spievame, nám dá, že s ním budeme bez konca žiť a kraľovať.“ Sv. Augustín, *Sermo Guelferbytan.*, 5, 4: PLS 2, 552.
- 87 Porov. *Rímsky misál*, Veľkonočná vigília, č. 2.
- 88 Porov. tamže, č. 10-12.
- 89 Porov. tamže, č. 17.
- 90 Lk 24, 27; porov. Lk 24, 44—45.
- 91 Porov. *Rímsky misál*, Veľkonočná vigília, č. 21.
- 92 Porov. tamže, č. 23.
- 93 Porov. *Caeremoniale episcoporum*, č. 352.
- 94 Porov. Sk 4, 11-12; Mt 21, 42; Mk 12, 10; Lk 20, 17.

- 95 Porov. *Rímsky rituál*, Obrad krstu detí, č. 6.
- 96 Porov. *Rímsky misál*, Veľkonočná vigília, č. 48.
- 97 Porov. tamže, č. 45.
- 98 Porov. tamže, č. 47.
- 98 Porov. tamže, č. 49; *Rímsky rituál*, Obrad kresťanského zasvätenia dospelých, č. 36.
- 100 Porov. *Rímsky misál*, Veľkonočná vigília, č. 53; tamže, Omša pri vysluhovaní sviatostí a svätenín, 3: Pri udeľovaní krstu.
- 101 Porov. *Rímsky misál*, Všeobecné smernice, č. 240-242.
- 102 Porov. II. vat. koncil, konšt. o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 56.
- 103 Porov. *Všeobecné smernice o liturgii hodín*, č. 213.
- 104 Porov. *Rímsky misál*, Nedel'a zoslania Ducha Svätého, záverečná rubrika; *Rímsky rituál*, Obrad krstu detí, Kresťanské zasvätenie, Všeobecný úvod, č. 25.
- 105 Porov. *Všeobecné smernice o liturgickom roku a o kalendári*, č. 22.
- 106 Porov. tamže, č. 5. 23.
- 107 Porov. tamže, č. 58.
- 108 Porov. *Rímsky rituál*, *Obrad kresťanského zasvätenia*, č. 235-237; porov. tamže, č. 238-239.
- 109 Porov. CIC, kán. 920.
- 110 Porov. Posv. kongr. obradov, dekrét *Maxima redemptionis nostrae mysteria*, (16. nov. 1955) č. 24: AAS 47 (1955) 847.
- 111 *De Benedictionibus*, caput I, II, Ordo benedictionis annuae familiarum in propriis domibus. (U nás je zvykom požehnávať domy okolo sviatku Zjavenia Pána.)
- 112 Porov. II. vat. koncil, konšt. o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*, č. 13; porov. Kongr. pre bohoslužbu, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell'anno mariano* (3. apr. 1987), č. 3, 51-56.
- 113 Porov. Všeobecné smernice o liturgickom roku a o kalendári, č. 23.
- 114 Prvé večery slávnosti sa môžu spojiť s omšou podľa bodu č. 96 *Všeobecných smerníc o liturgii hodín*. Aby sa tajomstvo tohto dňa hlbšie spoznalo, možno čítať viacero čítaní zo Svätého písma, ktoré sa v lekcionári na túto omšu predkladajú ako ľubovoľné. V tomto prípade lektor ide k ambone a tam prednesie prvé čítanie. Potom žalmista alebo spevák povie žalm a ľud povie responzum. Nato všetci vstanú a kňaz povie: Modlime sa. Všetci sa v tichosti chvíľu modlia. Potom povie kolektu primeranú čítaniu (napríklad niektorú z modlitieb dňa z férií po Siedmej veľkonočnej nedeli).
- 115 Sv. Lev Veľký, *Sermo 6 de Quadragesima*, 1-2: PL 54, 285.
- 116 Porov. *Rímsky misál*, Sobota po Siedmej veľkonočnej nedeli, kolekta.